

УДК 327.8 (560:569.1)

ВІД «ZERO PROBLEMS» ДО «ОЛИВКОВОЇ ГІЛКИ»: ПОЛІТИКА ТУРЕЧЧИНИ ЩОДО ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ В СИРІЇ

Сергій Шуляк

*Університет митної справи та фінансів,
факультет управління, кафедра соціальних комунікацій,
філософії та суспільно-політичних дисциплін
вул. Володимира Вернадського, 2/4, 49000, м. Дніпро, Україна*

Аналізується політика Туреччини щодо громадянської війни в Сирії, яка спалахнула 2011 р. Автор аналізує, як турецька політика еволюціонувала від демократичного ідеалізму, пов'язаного з можливостями, які надала «арабська весна», до більш прагматичної стратегії, що визначається міркуваннями національної безпеки.

Ключові слова: Туреччина, зовнішня політика, Сирія, громадянська війна, «арабська весна», військова інтервенція, національна безпека.

Сирійська громадянська війна, що спалахнула 2011 р., відзначається вкрай високим ступенем інтернаціоналізації і вже давно перестала бути лише чинником національної та регіональної політики. Сьогодні вона значною мірою визначає політичний клімат у глобальному масштабі. Країна перетворилася на об'єкт докладання зусиль різноманітних акторів світової та регіональної політики, окремих держав і міжнародних організацій. Природно, що найбільшу зацікавленість і активність виявляють сусідні країни, чия власна безпека та стабільність залежать від ситуації в Сирії. У цьому сенсі Туреччина, що від самого початку сирійського конфлікту активно намагалася впливати на його перебіг і, врешті-решт, вдалася в серпні 2016 р. до прямої військової інтервенції, є дуже показовим прикладом.

Внутрішні конфлікти майже ніколи не бувають герметично закритими. Вони так чи інакше впливають на сусідні держави. Причому останні не тільки стають їхніми невинними жертвами, а й роблять свій внесок у подальшу дезінтеграцію охоплених конфліктами країн і дестабілізацію регіону [1, с. 590–591]. Досвід багатьох конфліктів, і сирійський тут не є винятком, свідчить про далеко неоднозначну і не завжди конструктивну роль зовнішніх зацікавлених гравців. У цьому сенсі дослідження проблеми іноземного, у даному разі турецького, втручання в Сирії є частиною більш широкої тенденції, що намітилася, зокрема, у галузі вивчення міжнародних відносин і внутрішніх конфліктів. Йдеться про спробу подолати недостатність теоретичного осмислення їх взаємозв'язку, яка стала очевидною в процесі вивчення спалахів етнічного насильства у світі в 1990-ті рр.

Турецька політика стосовно сирійського конфлікту, звичайно, не залишилася поза увагою фахівців, зокрема й вітчизняних. Можна зазначити публікації таких авторів, як: Х. Ішиксал [2], Ш. Актюрк [3], Дж. Сарачоглу [4], Г. Далай [5], С. Гюнер [6], Д. Коч [6], Д. Бечев [7], Ю. Гілтерманн [7], С. Геллер [8], М. Єшилташ [9], М. Серен [9], Н. Озчелік [9], Ф. Ітані [10], Ф. Стейн [10], О. Мощенко [11], А. Худолій [12],

Л. Кияниця [13]. Звичайно, про всебічне дослідження питання не йдеться, адже, з одного боку, для цього не було достатньо часу, а з іншого – сам предмет дослідження – політика Туреччини стосовно сирійського конфлікту – зазнає постійних і досить радикальних змін, що

змушує до переосмислення деяких його аспектів з урахуванням нових обставин. Більшість зазначених досліджень відбиває поточний (на час написання) стан сирійського конфлікту та, відповідно, політику Туреччини щодо нього. На наш погляд, перехід Туреччини до прямої збройної інтервенції в Сирії свідчить про завершення вироблення турецької стратегії стосовно конфлікту, остаточно висуває на перший план питання безпеки. Це дозволяє очікувати певної стабілізації сирійської політики Анкари, яка в найближчій перспективі не зазнає кардинальних змін, що, зрештою, дозволяє перейти від їх фіксації до деяких узагальнень.

Отже, мета статті – простежити еволюцію турецької політики стосовно сирійського конфлікту, виокремити ключові чинники, що її визначають, та спробувати спрогнозувати її подальший розвиток.

Аналіз турецької політики щодо сирійського конфлікту може бути здійснений за допомогою неореалістичного підходу, зокрема теорії балансу загроз С. Вольта. Остання передбачає пояснення поведінки держав на міжнародній арені, з огляду їхнього сприйняття потенційних загроз. Зокрема, так він пояснює формування альянсів на Близькому Сході, де держави схильні укладати союзи передусім для нейтралізації загроз із боку своїх сусідів [14, с. 16]. Водночас принципове значення мають не стільки самі дії, заяви чи наміри, скільки те, що вони сприймаються як загрозові.

Варто також взяти до уваги складний багаторівневий характер сирійського конфлікту, який можна віднести до так званих «нових війн», які, за М. Калдор, «незважаючи на те, що більшість із них мають локальний характер, включають незліченну кількість транснаціональних зв'язків, через що важко утримати відмінність між внутрішнім і зовнішнім, між агресією (нападом із-за кордону) і репресією (атакою зсередини країни) або навіть локальним і глобальним» [15, с. 29–30]. Учасники таких конфліктів як безпосередньо сторони, що ворогують (так звані первинні актори), так і різноманітні категорії зовнішніх зацікавлених гравців (вторинні та третинні), мають різну природу (державні і недержавні) і власні інтереси, можуть діяти на абсолютно різних рівнях (національному, регіональному, глобальному і навіть персональному). Тому цілком логічним виглядає також застосування добре відомого підходу «рівнів аналізу».

Розпочинати розгляд еволюції політики Туреччини стосовно сирійського конфлікту, безумовно, варто з характеристики її регіональної стратегії напередодні тих масштабних політичних змін на Близькому Сході, що дістали назву «арабська весна». Вона, як відомо, виходила із принципу «нуль проблем із сусідами», що передбачав налагодження добрих стосунків із сусідніми країнами й посилення в такий спосіб регіонального впливу Анкари. Це цілком відповідало концепції «неоосманізму», яку було покладено в основу зовнішньої політики Туреччини після приходу до влади 2002 р. Партії справедливості та розвитку (АКР). Турецький дослідник Х. Ішиксал [2, с. 19] виокремив три стовпи «неоосманського» розуміння зовнішньої політики:

1. *«Неподільність безпеки»*, яка передбачає, що країна може відчувати себе в безпеці тільки коли її сусіди також почуватися в безпеці. У цьому контексті турецьке керівництво намагалося просувати концепцію колективної безпеки в «проблемному» оточенні країни, передусім у стосунках із Сирією й Іраком і, зокрема, у курдському питанні.

2. *Економічна взаємозалежність*, що розглядалася у двох вимірах: 1) прагнення використовувати «м'яку силу» як ефективний інструмент зовнішньої політики; 2) економічна взаємозалежність розглядалася як важливий засіб для підтримання стійкого миру в регіоні.

3. *Культурна гармонія, діалог і взаємна повага*, які передбачають, що проблеми регіону мають вирішуватися за допомогою дипломатії та політичного діалогу, зокрема через наголос на об'єднуючій ролі ісламу.

Варто зазначити, що саме на сирійському напрямі такий підхід мав найбільший успіх. Це виявилось передусім в успішному вирішенні застарілих проблем, які багато років ускладнювали двосторонні стосунки. Йдеться про територіальну суперечку стосовно приналежності провінції Хатай, підтримку сирійським режимом Робітничої партії Курдистану (РКК), що веде збройну боротьбу з турецьким урядом, а також питання про розподіл вод Євфрату [2, с. 20]. Укладено багато угод про співробітництво в різних сферах (банківських послуг, туризму, енергетики, транспорту, будівництва тощо), підписано Договір про вільну торгівлю. Планувалося навіть створення спільної для двох країн Ради міністрів [16].

«Арабської весни» 2010 р. стала потужним викликом для регіональної стратегії Туреччини. З одного боку, підтримка масових антиурядових виступів в арабських країнах ускладнювала налагоджені добрі стосунки з місцевими режимами, ставила під загрозу дивіденди від зроблених у ці країни інвестицій. З іншого – зміна режимів створювала нові можливості для поширення турецького впливу в регіоні, адже після повалення старих диктатур і проведення вільних виборів до влади приходили ісламістські партії та лідери, ідеологічно близькі до АКР. Так було, зокрема, у Тунісі й Єгипті у 2011–2012 рр. Успіх ісламістів породив у турецького керівництва сподівання, що «арабська весна» приведе до формування на Близькому Сході нових демократичних політій, які змогли б легко адаптувати ісламські релігійні практики, – перспектива, яка цілком імпонувала поглядам керівництва АКР. Туреччина в таких обставинах повинна була виступати певним зразком, моделлю, «джерелом натхнення» для нових близькосхідних демократій [7, с. 54; 2, с. 22; 17, с. 12]. Крім того, утвердження країни як головного захисника демократії в регіоні було особливо важливим з погляду зміцнення традиційних партнерських стосунків із країнами Заходу, особливо на тлі скептицизму щодо можливості прийняття Туреччини до Європейського Союзу (далі – ЄС), який збільшувався після 2005 р. [3, с. 88].

Хоча турецьке керівництво солідаризувалося з «арабською весною», інерція попереднього курсу спричинила суперечливість політики Анкари. Так, під час єгипетських подій прем'єр-міністр Р.Т. Ердоган від самого початку зайняв жорстку позицію щодо режиму Х. Мубарака, чим здобув величезну популярність в «арабській вулиці». Проте, він тривалий час відмовлявся підтримувати політику своїх західних партнерів, спрямовану на повалення режиму М. Каддафі в Лівії, закликав до примирення уряду й опозиції. Лише в травні 2011 р., коли стало зрозуміло, що опозиційні угруповання за підтримки Заходу беруть гору у війні, він солідаризувався з переможцями і закликав М. Каддафі добровільно віддати владу [13, с. 52].

Позиція Туреччини стосовно сирійського конфлікту також із часом зазнала драматичних змін. Так, на його початку (березень – серпень 2011 р.) Анкара намагалася поєднувати попередню політику “zero problems” із новим курсом на підтримку опозиційних виступів. Звідси спроби виступити своєрідним посередником і переконати Б. Асада відмовитися від брутального придушення антиурядових виступів, схилити його до діалогу з опозицією. Прем'єр-міністр Р.Т. Ердоган і міністр закордонних справ А. Давутоглу переконували сирійського лідера провести політичні реформи і навіть запропонували відповідну «дорожню карту» [16]. Проте через категоричне небажання сирійського керівництва йти на поступки Туреччина поступово переходить до більш активної підтримки опозиції, що, звичайно, спричинило загострення стосунків із Б. Асадом і, врешті-решт, відкритий розрив. Вже у вересні 2011 р. Р.Т. Ердоган закликав Б. Асада піти у відставку [10, с. 3]. Принаймні до початку 2016 р. повалення режиму Б. Асада стало пріоритетом Туреччини в сирійському конфлікті. За цей час Туреччина поступово перетворилася на головного патрона для багатьох повстанських угруповань (переважно тих, що діють під назвою «Вільна сирійська армія» (FSA) і складаються з мусульман-сунітів), які ведуть збройну боротьбу із

сирійським урядом, надавала їм усебічної (політичної, дипломатичної, гуманітарної, військової, логістичної) підтримки. Фактично, вона стала повноцінним «вторинним» учасником сирійської війни, який поставив за мету повалення режиму президента Б. Асада руками його місцевих сирійських опонентів. Сама війна поступово набула рис класичної “проху war” через активне залучення та посилення ролі зовнішніх гравців, передусім Туреччини, Ірану, Росії та Сполучених Штатів Америки (далі – США), які лобіюють власні інтереси в конфлікті шляхом підтримки місцевих «первинних» акторів.

Варто зазначити, що тривалий час турецьке керівництво воліло не вдаватися до односторонніх дій, координувало їх зі своїми західними партнерами. Так зміцнювалося партнерство з НАТО, в якому Туреччина сподівалася підсилити свою роль. 2012 р. А. Давутоглу закликав НАТО поширити на Близький Схід свою діяльність, в якій Туреччина мала б відігравати центральну роль [18, с. 16–17]. Того ж року турецьке керівництво почало просувати ідею спільного з НАТО військового втручання в Сирію шляхом створення там «безполітної зони», але не змогло переконати альянс у достатній законності таких дій [19, с. 13–15]. Після досягнення угоди про ліквідацію сирійської хімічної зброї (2013 р.) США взагалі відмовилися від ідеї проведення військової операції проти Б. Асада й перенесли головний акцент своєї регіональної політики на боротьбу з екстремістами з «Ісламської держави» (далі – ІД), в якій вбачали головну загрозу для регіональної стабільності [10, с. 6]. Туреччині довелося задовольнитися приєднанням до очолюваної США міжнародної коаліції проти ІД [19, с. 15].

Коли громадянська війна в Сирії стала набувати конфесійних ознак – протистояння сунітів (більшості населення), від імені яких виступали різноманітні опозиційні угруповання, і шиїтів (алавітів), з якими зазвичай асоціюють режим Б. Асада, – до демократичних інтенцій турецького керівництва все частіше стали додаватися релігійні. Йшлося про необхідність зміни «нелегітимне правління меншості» на дружній сунітський режим. Цікаво, що в такій позиції був і цілком прагматичний економічний вимір. Позиціонування Туреччини як захисника сунітського населення Сирії мало забезпечити прихильність багатих сунітських режимів країн Перської затоки, а отже, їхні інвестиції в Туреччину (2016 р. очікувалося, що протягом наступних 10 років вони перевищать 200 млрд. доларів) [2, с. 24].

Принципові зміни в позиції Туреччини сталися в серпні 2016 р., коли Анкара вдалася до прямої збройної інтервенції в Сирії, від чого раніше утримувалася. Складні обставини, в яких зроблено цей крок, і мотиви, якими керувався президент Р.Т. Ердоган, були докладно розглянуті нами в одній із попередніх публікацій [20], тому тут ми обмежимося лише стислим поясненням дій турецького керівництва та приділимо головну увагу аналізу безпосередніх наслідків цих дій.

Перехід Туреччини до прямої військової інтервенції спричинений, з одного боку, усвідомленням неможливості усунення Б. Асада через пряму збройну підтримку його Росії й Ірану, а з іншого – актуалізацією проблеми національної безпеки, передусім через зростання суб’єктності сирійських курдів у конфлікті. У серпні 2016 р. успішні бойові дії Загонів народної оборони (YPG) – бойового крила курдської Партії Демократичний союз (PYD) – проти ІД сприяли реальній можливості появи уздовж сирійсько-турецького кордону автономного курдського утворення (так званої Рожави). Через тісні партнерські стосунки сирійських курдів (PYD / YPG) із турецькими (РКК), які ще в липні 2015 р. відновили збройну боротьбу з урядом, така перспектива небезпідставно розглядалася в Туреччині як безумовна загроза національній безпеці. Отже, введення турецьких військ мало перешкодити появі курдського утворення і, навпаки, гарантувати створення «зони безпеки» уздовж сирійсько-турецького кордону. Окрім вирішення зазначеної проблеми, інтервенція мала забезпечити збереження й посилення ролі Туреччини як впливового гравця в сирійському

конфлікті, а також її подальшу участь у вирішенні долі Сирії. Мали місце й гуманітарні міркування – запровадження на півночі Сирії «зони безпеки» для біженців – ідея, що просувалася турецьким керівництвом майже від самого початку конфлікту.

У вторгнення в Сирію був і внутрішньополітичний вимір. В умовах загострення політичної боротьби в самій Туреччині, спровокованого авторитарним стилем керівництва Р.Т. Ердогана (апогеєм стала спроба військового перевороту в липні 2016 р.), закордонна військова операція мала б консолідувати турецьке суспільство навколо панівної партії й особи президента, сприяти зміцненню урядового контролю над армією. Деякі дослідники вказують на явний збіг між зростанням авторитаризму в Туреччині й активізацією її втручання в близькосхідні справи після «арабської весни» [17, с. 12].

Сама можливість інтервенції була забезпечена принциповою зміною політики Туреччини стосовно сирійського конфлікту, переглядом мети і засобів її досягнення. Анкара усвідомила, що справи пішли зовсім не так, як планувалося, і замість очікуваних вигрівів Туреччина отримала неочікувані проблеми. Як зазначив Е. Каддора, політика Туреччини перетворила «регіон навколо неї із зони впливу – джерела політичного розвитку та можливостей – на джерело ризиків, регіон, з якого походять загрози, та економічний тягар для нації» [19, с. 11]. Вихід було знайдено у відмові від спроб повалення режиму Б. Асада й укладанні ситуативного альянсу з його головними патронами – Іраном і Росією, передусім через спільне несприйняття американської політики в регіоні, зокрема стосовно курдського питання. Ймовірно ціною за нейтралітет Росії та Ірану, які, звісно, відповідним чином вплинули й на Б. Асада, стало невтручання Туреччини в боротьбу за найбільше місто північної Сирії – Алеппо, яке урядові війська цілком захопили в грудні 2016 р. [6, с. 124–126].

Суто воєнний складник інтервенції реалізований здебільшого в межах трьох операцій, проведених турецькою армією та загонами FSA на півночі Сирії, на захід від Євфрату:

1. Операція «Щит Євфрату» (24 серпня 2016 р. – 29 березня 2017 р.) проведена на території провінції Алеппо, під гаслом «боротьби з тероризмом», проти загонів ІД і PYD/YPG. За оцінками турецьких експертів, мету цієї операції було досягнуто лише частково. З одного боку, вдалося відсунути ІД і курдів від кордону та створити «зону безпеки» довжиною приблизно 90 км уздовж кордону і 40 км вглиб сирійської території (приблизно в трикутнику міст Джараблус – Азас – Аль-Баб). З іншого ж – не вдалося відкинути загоны YPG та PKK на східний берег Євфрату, передусім через американську підтримку останніх [9, с. 31].

2. Операція «Оливкова гілка» (20 січня – 24 березня 2018 р.) проведена проти загонів YPG у районі Афрін, на північному заході Сирії. Операція призвела до поразки курдів, які були змушені залишити прикордонні території та місто Афрін і відійти на схід у район міста Тель-Ріфаат. Проте керівництво YPG проголосило, що не припиняє боротьби та переходить до партизанської війни [21].

3. Військова операція із забезпечення зони деескалації в провінції Ідліб (триває із жовтня 2017 р., відповідно до угоди в Астані (вересень 2017 р.) між Туреччиною, Росією й Іраном). Астанінську угоду фактично можна розглядати як угоду про розподіл сфер впливу (формально «зон деескалації») у Сирії. Відповідно до неї турецькі війська та загоны протурецької опозиції мали розташуватися в північно-західній (прикордонній) частині провінції, урядові й іранські сили – у південно-східній, а російські – між ними [22]. Фактично Ідліб під захистом Туреччини перетворився на притулок для опозиційних угруповань, які зазнають поразки в боротьбі з Б. Асадом у інших регіонах країни. Саме сюди евакуюються ті, хто бажає продовжити цю боротьбу, що, з одного боку, збільшує збройну силу, на яку може розраховувати Туреччина в просуванні своїх інтересів, але з іншого – ускладнює підтримання контролю через гострі протиріччя між різноманітними угрупованнями.

Сучасний етап сирійської війни (приблизно із другої половини 2017 р., після розгрому ІД) характеризується активним намаганням найбільш впливових її учасників закріпити свій контроль над територіями, з якими пов'язані їхні інтереси. Фактично стався поділ країни на сфери впливу між провідними зовнішніми гравцями – Іраном, Росією, США та Туреччиною, які здійснюють контроль як через своїх місцевих «проксів» (проурядових або антиурядових угруповань), так і за допомогою введених на відповідні території власних збройних контингентів. Іран і Росія, через повну залежність від них сирійського уряду, контролюють більшість території країни на захід від Євфрату. США через підтримувані ними Сирійські демократичні сили (SDF) контролюють майже всю територію на схід від Євфрату. Туреччина, із зазначених вище міркувань, намагається контролювати прикордонні території на півночі Сирії.

На даний момент турецька військова присутність у Сирії триває, тому можемо говорити лише про проміжні підсумки інтервенції. Вони неоднозначні. Так, загони ІД і курдів зазнали поразки та були змушені залишити прикордонну смугу на захід від Євфрату, яка перейшла під ефективний контроль Туреччини. Це дозволило створити бажану «зону безпеки» уздовж кордону, зняти питання про будь-яке життєздатне курдське утворення в цьому районі, а також забезпечило Туреччині можливості для подальшого ефективного впливу на перебіг сирійського конфлікту. Проте низка обставин не дозволяє говорити про остаточний успіх і зумовлює неминуче продовження інтервенції без будь-якої вказівки на конкретні строки її завершення:

1. Питання про створення курдського державного утворення на кордоні з Туреччиною остаточно з порядку денного не знято, адже PYD/YPG у складі SDF, що перебувають під патронажем США, продовжують контролювати прикордонні території на схід від Євфрату (і навіть деякі райони на захід від нього). Подальше вирішення цієї проблеми буде залежати від позиції США й розвитку турецько-американських стосунків.

2. Загострення останнім часом стосунків між Іраном, США й Ізраїлем може змінити регіональний баланс сил і зруйнувати ситуативний альянс Туреччини з Іраном і Росією, що, у свою чергу, може призвести до зламу домовленостей між ними в межах «астанінського процесу» та спровокує ескалацію конфлікту.

3. Хоча намірів анексувати зайняті території турецьке керівництво не висловлює, воно також не демонструє й намірів повертати їх під контроль Б. Асада. Туреччина активно формує тут органи місцевого самоврядування, поліцію та збройні сили (так звану «Сирійську національну армію»), що свідчить про бажання створити своєрідну буферну зону під турецьким контролем, хоча й формально під сирійським суверенітетом. Назва «Сирійська національна армія» (у межах якої прагнуть об'єднати різноманітні, інколи ворожі опозиційні угруповання) явно натякає на наміри посперечатися, за сприятливих обставин, за контроль над рештою території країни. У будь-якому разі процес створення ефективних місцевих політичних і військових структур, що зможуть перебрати на себе контроль над північними районами Сирії після виведення турецьких військ, ще триває, і його успіх далеко не гарантований.

Турецьке керівництво й не приховує намірів продовжити операції проти «терористів» із РКК і YPG, причому не тільки на території Сирії, але й в Іраку. Президент Ердоган ще 19 березня 2018 р. вказав на можливі райони продовження операцій турецьких військ, причому, на думку американських аналітиків, принципову згоду на це від Росії й Ірану він отримав під час тристоронньої зустрічі в Астані 16 березня [21]. Найбільш вірогідними напрямками розширення турецького збройного втручання в Сирії можна вважати:

1. Райони на захід від Євфрату, які ще перебувають під контролем курдів (передусім Тель-Ріфаат і Манбідж). Вони найменш «проблемні» з погляду узгодження з іншими впливовими учасниками конфлікту.

2. Прикордонні райони на схід від Євфрату (Кобані, Тель-Аб'яд, Рас аль-Айн, Камішли). Це можливо за умови, якщо турки зможуть переконати США в доцільності таких дій.

3. Алеппо – найбільше місто на півночі Сирії та її економічна столиця. Місто зараз контролюють проіранські сили, але якщо дійде до збройного конфлікту між Іраном, з одного боку, і США та їхніми регіональними союзниками, з іншого, для Туреччини можуть скластися сприятливі обставини для того, щоб спробувати встановити контроль над ним.

Отже, можемо підсумувати, що протягом 2011–2018 рр. позиція Туреччини стосовно громадянської війни в Сирії еволюціонувала від певного демократичного ідеалізму (спроби змінити режим у Сирії, спочатку шляхом схилення його до реформ і примирення з опозицією, а потім шляхом усебічної підтримки збройної антиурядової боротьби) до суто прагматичного курсу з метою нівелювання загроз національній безпеці та зміцнення авторитарного режиму Р.Т. Ердогана. Якщо взяти до уваги, що війна в Сирії ще триває, а зазначені загрози національній безпеці остаточно не ліквідовані, у найближчій перспективі варто очікувати продовження інтервенціоністської політики Туреччини. У цьому сенсі принципове значення має те, як будуть складатися стосунки Туреччини з іншими впливовими гравцями – США, Росією й Іраном. Саме це питання може визначити подальший напрям досліджень турецької політики стосовно Сирії. Крім того, варто також звернути увагу на вірогідні політичні зміни в самій Туреччині, що можуть вплинути на її позицію стосовно сирійського конфлікту.

Список використаної літератури

1. Brown M. (eds). The causes and regional dimensions of internal conflict. The international dimensions of internal conflict. Cambridge, MA: MIT Press, 1996. P. 571–601.
2. Işiksal H., Göksel O. (eds). Turkish foreign policy, the Arab Spring, and the Syrian crisis: One step forward, two steps back. Turkey's Relations with the Middle East: Political Encounters after the Arab Spring. Cham: Springer, 2018. P. 13–31.
3. Aktürk Ş. Turkey's role in the Arab Spring and the Syrian conflict. Turkish Policy Quarterly. Winter 2017. Vol. 15. № 4. P. 87–96.
4. Saraçoğlu C. The Syrian conflict and the crisis of Islamist nationalism in Turkey. Turkish Policy Quarterly. Winter 2018. Vol. 16. № 4. P. 17–26.
5. Dalay G. What is driving Turkish foreign policy today? / Jazeera Center for Studies, 27 February 2017. URL: http://studies.aljazeera.net/mritems/Documents/2017/2/27/07844d10549849a4af305fbc575cdba8_100.pdf (last accessed: 20.06.2018).
6. Güner S., Koç D. Shifting balances of power in the Syrian conflict. Turkish Policy Quarterly. Spring 2017. Vol. 16. № 1. P. 123–130.
7. Bechev D., Hiltermann J. Turkey's Forays into the Middle East. Turkish Policy Quarterly. Fall 2017. Vol. 16. № 3. P. 49–59.
8. Heller S. Turkey's "Turkey First" Syria Policy / The Century Foundation, April 12, 2017. URL: <https://tcf.org/content/report/turkeys-turkey-first-syria-policy/> (last accessed: 20.06.2018).
9. Yeşiltaş M., Seren M., Özçelik N. Operation Euphrates Shield: implementation and lessons learned. 2017. URL: https://setav.org/en/assets/uploads/2017/11/R97_Euphrates.pdf (last accessed: 20.06.2018).
10. Itani F., Stein F. Turkey's Syria Predicament / Rafik Hariri Center for the Middle East. URL: http://www.acharicenter.org/wp-content/uploads/2016/05/Turkey_s_Syria_Predicament.pdf (last accessed: 20.06.2018).

11. Мощенко О. Близькосхідний вектор зовнішньої політики Турецької республіки в пост-біполярний період: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. К., 2017. 225 с.
12. Худолій А. Зовнішня політика Туреччини на Близькому Сході. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Політичні науки». 2017. № 2. С. 34–42.
13. Кияниця Л. Зовнішня політика Туреччини в контексті «арабської весни»: від ізольованої держави до претендента на регіональну гегемонію. Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. 2014. Т. 160. С. 49–53.
14. Walt S. Alliance formation and the balance of World Power. *International Security*. Spring 1985. Vol. 9. № 4. P. 3–43.
15. Калдор М. Новые и старые войны. Организованное насилие в глобальную эпоху. Пер. с англ. А. Апполонова, М. Дондуковского. М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. 416 с.
16. Багджи Х. Турецкая стратегия в Сирии – от начала конфликта до российского вмешательства. URL: <http://www.globalaffairs.ru/valday/Tureckaya-strategiya-v-Sirii--ot-nachala-konflikta-do-rossiiskogo-vmeshatelstva-17881> (last accessed: 20.06.2018).
17. Kirişci K. Turkey and the West: Fault Lines in a Troubled Alliance. Washington; D. C.: Brookings Institution Press, 2018. 309 p.
18. Davutoğlu A. Transformation of NATO and Turkey's Position. *Perceptions*. Spring 2012. Vol. XVII. № 1. P. 7–17.
19. Kaddorah E. Change in Turkish Foreign Policy: Reassessments and new trends / Arab Center for Research and Policy Studies, January 2016. URL: https://www.dohainstitute.org/en/lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/20_January_Edits_to_Kaddorah_Paper_on_Turkish_Foreign_Policy.pdf (last accessed: 20.06.2018).
20. Шуляк С. Мотиви турецької військової інтервенції в Сирії у 2016–2017 рр. (операція «Щит Євфрату»). *Politicus*. 2017. Вип. 3. С. 150–154.
21. Teoman E., Cafarella J. Turkey Threatens New Attacks in Syria and Iraq, March 20, 2018. URL: <http://iswresearch.blogspot.com/2018/03/turkey-threatens-new-attacks-in-syria.html> (Last accessed: 20.06.2018).
22. Final de-escalation zones agreed on in Astana, 15 Sept. 2017. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2017/09/final-de-escalation-zones-agreed-astana-170915102811730.html> (Last accessed: 20.06.2018).

FROM “ZERO PROBLEMS” TO “OLIVE BRANCH”: TURKEY’S POLICY ON THE CIVIL WAR IN SYRIA

Sergii Shuliak

*University of Customs and Finance,
Faculty of Management,
Department of Social Communications, Philosophy and Socio-Political Sciences
Volodymyr Vernadsky str., 2/4, 49000, Dnipro, Ukraine*

The Turkey’s policy on the civil war in Syria, which broke out in 2011, is analyzed. The author analyzes how Turkey’s policy evolved from the democratic idealism associated with the opportunities offered by the “Arab Spring” to a more pragmatic strategy determined by national security considerations.

Key words: Turkey, foreign policy, Syria, civil war, “Arab Spring”, military intervention, national security.